

değildir. Onlara şövalye kimliği yüklemek doğru olmayacaktır. Said bunları söylerken kendisinin ortaya koymuş olduğu ideal entelektüel tipinden uzaklaşmaktadır.

Said 'tanrıların iflasi' diye nitelendirdiği söyleminde entelektüelin laik olması gerektiğini vurgular. Entelektüel bir ideolojiye bir otoriteye ait olmamalıdır. Tara tutmak onun bilgi ve düşünce üretimini ve gerçekçi bakış açısını bozar. Farklı fikirler karşı hoşgörüsüz hale getirir. Bu nedenle hiçbir tanrıya tapmamalıdır. Bu laik olma hem hiçbir iktidara sahip çıkmamak, hem de sınırsız bir şekilde bağımsız olma anlamına gelmektedir. Erşen (2006)'e göre bu durumun üzerinde durulması gerekmektedir. Eğer entelektüel sınırsız özgürlük içinde ise, dahil olacağı hiçbir iktidara yoksa buna Tanrı'da dahildir. Ona göre bu sınırsız özgürlük göndermesi doğrudan dünyevinin tersi olarak görülen dinin Tanrı'sıdır. Bu şekilde dünyevi aşan, aşkın olanın, Tanrı'nın mutlaklığı ve otoritesi iptal edilmektedir. Bunun sonucunda da Tanrı ve dinlerle ilişkisi olan entelektüellerin gerçek entelektüel olmadıkları sonucu çıkmaktadır (Erşen, 2006:208). Entelektüelin sahip olduğu ve savunduğu değerlerin varlığı yadsınamayacaktır. Denilebilir ki onun entelektüel için bağımsızlık iddiası kesin ve mutlak bağımsızlıktır ki bu düşünce tartışmaya açıktır.

KAYNAKÇA

- ERŞEN, Murat** (2006), "Entelektüel Laik mi Olmalıdır?" Doğu Batı Dergisi, Doğu Batı Yayınları, Nisan Sayısı, ss:205-229.
- GÖKER, Emrah**; "Hemderdimiz Edward Said", Toplum ve Bilim Dergisi, 2003-2004, Birikim Yayınları, İstanbul.
- İNCE, O, Hilal** (2006), "Batılı Muhafazakar Düşüncede Entelektüellerin Yeri ve İşlevleri" Doğu Batı Dergisi, Doğu Batı Yayınları, Şubat Sayısı, ss:175-199.
- MERİÇ, Cemil** (1995), Sosyoloji Notları ve Konferanslar, İletişim Yayınları, İstanbul.
- SAİD, Edward** (1995), Entelektüel, Sürgün, Marjinal, Yabancı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- SAİD, Edward** (1998) Oryantalizm, İrfan Yayınevi, İstanbul.
- SARTRE, P, Jean** (2000), Aydınlar Üzerine, Can Yayınları, İstanbul.
- VERGİN, Nur**; (2006), "Entelektüel Olmak ya da Olmamanın Sosyolojik Belirlemeleri Üzerine Bir Deneme", Doğu Batı Dergisi, Doğu Batı Yayınları, Haziran Sayısı, ss:9-37.

İletişim adresi
Nesrin AKINCI ÇÖTOK
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ
e.posta:nakinci@sakarya.edu.tr

FUTBOL TARAFTARINI SALDIRGANLIĞA İTEN PSİKO-SOSYAL NEDENLER

Nedim KURTİÇ
Sakarya Üniversitesi,
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Yrd. Doç. Dr. Metin YAMAN
Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

ÖZET

İletişim teknolojisinde yaşanan gelişmelere paralel olarak futbol dünyada milyarlarca insan tarafından canlı yayınlarla izlenerek kendisine duyulan ilgi ve sevgiyi arttırma olanağını bulmuştur. Futbola duyulan bu ilgi ve ilginin sonucu olarak ülkeler ve kültürler futbol eğitimine ve alt yapılarına daha çok önem verip ulusal ve uluslar arası futbol organizasyonları ile çok daha fazla sayıda insanı futbolun içine çekmeye çalışmaktadırlar. Spor içinde varolan fiziksel ve estetik değerler üstün yeteneklere sahip oyuncu ve takımlar tarafından sergilenip iletişim araçları tarafından canlı yayınlarla milyarlarca seyirciye ulaştırıldıkça futbola duyulan ilgi de doğal olarak artmış ve taraftarlık kavramı da buna bağlı olarak gelişmiştir. Futbol sevgisi ve heyecanının artmasına paralel olarak taraftar arasındaki taşkınlıklar ve şiddet olayları da artarak endişe verici boyutlara ulaşmıştır.

Taraftarların giderek artan saldırganlık eğilimleri ve davranışları şiddeti önlemeye yönelik araştırmaları gündeme getirerek şiddeti önlemeye yönelik yasal tedbirler arttırılmaya başlanmıştır. Bu çalışma Türkiye deki taraftarı şiddet ve saldırganlığa yönelten sosyal etkenler göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Bulgular, frekans dağılımları ve Chi-Square (Ki-Kare) SPSS (Statistical Package for Social Science) 10.0 programı ile tablolar hâline getirilerek yorumlamaya gidilmiştir. Araştırma bulguları, seyircilerin eğitim seviyelerinin ve ekonomik düzeylerinin yükseltilmesinin, şiddete yönelik eylemlerin engellenmesinde olumlu sonuçlar sağlayabileceği şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Saldırganlık, Futbol Seyircisinde Saldırganlık

PSYCHO-SOCIAL FACTORS LEADING TO VIOLENCE AMONG FOOTBALL SUPPORTERS

ABSTRACT

Football industry had found the opportunity to increase the interest and affection towards itself with the developments in communication technology by being watched via live tv broadcasting by billions of audience. The great affection and interest towards football lead countries and sport clubs to try to find ways to obtain more supporters and tend to give more importance on football training and investment. The concept to be a supporter changes while the strong teams and skilled players exhibit the social aesthetic technical values that football already contains.

The increase in excitement and affection to football may lead synchronically to the increase of aggression and violence among supporters. The tendency of

supporters towards aggression lead to increase legal precaution aiming to prevent their tendency towards violence and aggression. This study was prepared by taking social factors into consideration which divert supporters to violence and aggression in Turkey. The data collected were analyzed via in test by using SPSS (Statistical Package for Social Science) 10.0 programme formed. Findings suggest that those is a tendency to decrease an activities containing violence as the education level and income levels of the fan increases.

Keywords: Sport, The Violence, Football Supporter's Violence

GİRİŞ

Spor; tek başına, toplu veya takım halinde yapılan, kendine özgü kuralları, teknikleri olan, bedensel ve zihinsel yetilerin gelişimini sağlayan, eğitici, eğlendirici uğraşı, vücudun gücünü arttırmak için yapılan çalışma (Savaş, 1997: 304). Spor; oyun ile yarışmanın birleştiği, ağır kas çalışmasının gerektiği, mücadele ederek kazananların ödüllendirildiği ve yetenekli olanların yaptığı sürekli bir uğraştır” (Kılıçgil, 1998:6).

Spor bir yandan modern yaşamın hazırladığı teknolojik kolaylıklar nedeniyle ortaya çıkan hareketsiz ve monoton yaşama karşı bir alternatif, sağlıklı kalabilmenin bir yolu, bir yandan inanılmaz rekorlara ulaşabilmek için sağlığı tehdit eden bir faaliyet, bir yandan büyük karlar sağlayan görkemli organizasyonlar için uygun ortam diğer yandan sıcak savaşların çok riskli olduğu dünyamızda ulusal prestij sağlama yolu olarak kullanılmaktadır (Öztürk, 1998: 1).

Yıllık, 400 milyar doları aşan ekonomik yapısı ile futbol, en çok ilgi duyulan ve peşinden sürüklenen bir spor dalı olmuştur. Dünya genelinde 3 milyarı aşan futbol seyircisinin bu spor dalına fiziksel, psikolojik, sosyolojik ve ekonomik olarak etkilendiğini görüyoruz.

Bu ilginin büyütülerek futbolun cazibesinin daha da artırılması için farklı alanlarda yenilikler geliştirmeye ve disiplinler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bir yandan son teknoloji yenilikleri kullanılarak inşa edilen stadyumlarda futbol seyircisine zengin ve eğlendirici çeşitli olanaklar sağlanırken, spor malzemelerinin modern, kalite ve çeşitliliği artırılarak futbol ekonomisi büyütülmeye çalışılmaktadır.

Futbol kulüpleri geniş kitlelerin farklı duygularını doyuran ve temsil eden sosyal birer kurum niteliğine bürünürken taraftar sayılarını arttırmanın ve böylece çok daha geniş kitlelere ulaşabilmenin gayretiyle profesyonel bir anlayışla yönetilmeye başlamışlardır.

Kulüpler yönetim, sporcu tesis ve pazarlama alanında gelişip güçlenerek profesyonelleşirken aynı zamanda da taraftarlarının sosyolojik değerlerini temsil eden kurumlar olarak kabul edilmektedir. Kulüpler milyonlara ulaşan taraftarlarını arttırdıkları cazibe ve güçleri sayesinde mutlu etmeye çalışırken diğer yandan oyun ve müsabaka kuralları ve güvenlik anlayışı da günün şartlarına göre değişime uğratarak belli bir disiplin içine alınmaya çalışılmaktadır. Farklı kriterlerin bir arada yaşandığı spor ortamlarında beklentiler dışında olumsuz ve istenmeyen şiddet olaylarının yaşandığını da görmekteyiz. Spor müsabakaları öncesi, sırası ve sonrasında karşılaşılan olaylar dünya spor kamuoyunun kaygıyla karşıladığı boyutlara ulaşmaktadır. Yaşanan şiddet olaylarının önlenmesi ve en aza indirilebilmesi için farklı önlemlerle şiddetin azaltılmasına çalışılmaktadır. Zaman zaman sporun genel

anlamı ve çerçevesi dışına çıkan şiddet olayları ve saldırganlık nedeni ile spor kavramı zarar görmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı: Özellikle fazla sayıda seyirci kitlesinin katılımıyla gerçekleşen futbol müsabakalarında şiddet ve saldırganlığın önlenmesi yönetici, antrenör, sporcu, medya mensubu, taraftar derneklerine kadar futbolla ilgili her kesimin bilinçlenmesini ve ortak bir spor anlayışının geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme: Araştırmamızın evrenini Sakaryaspor maçını seyretmeye gelen taraftarlar oluşturmuştur. Araştırmamızın örneklemini 2005-2006 sezonu 09.04.2005 Cumartesi günü Sakaryaspor-Karşıyakaspor müsabakasına gelen taraftarlar içinde rastgele örnekleme tekniğiyle seçilen 300 kişiye anket uygulanmış, bu anketlerden 263'ü (%87,66) değerlendirmeye alınmıştır.

Ölçme Aracının Geliştirilmesi: Araştırma verilerinin toplanmasında anket tekniği kullanılmıştır. Uygulanan ankete ilişkin Türkçe alan yazın uygulaması yükseköğretim kurulu dokümantasyon merkezinden yapılmış, anket soruları 5 tanesi açık uçlu olmak üzere 38 sorudan oluşturularak 25 kişi üzerinden geçerlilik güvenilirlik yapılmış açık uçlu sorular netleştirilerek toplam anket soruları 26 ya düşürülmüştür. İlk 8 soru demografik bilgilerden diğer 18 soru ise araştırmaya yönelik spor seyircisini saldırganlığı iten psiko-sosyal nedenlerin belirlenmesiyle ilgili sorulardan oluşan sorularla anket elde edilmiştir. 3 hafta sonra Sakaryaspor- Karşıyakaspor maçında seyircilere uygulanmıştır. Konunun uzman öğretim üyelerinin görüş ve önerileri doğrultusunda anket geliştirilmiştir.

Verilerin İstatistiksel Analizi: Araştırmamızda 2004-2005 sezonunda Sakaryaspor-Karşıyakaspor müsabakasına gelen taraftarlar içinde rastgele örnekleme tekniğiyle seçilen 263 kişi uyguladığımız anket verileri SPSS for Windows 11,5 programına aktarıldı ve frekans dağılımları ve Chi-square testi ile değerlendirildi.

BULGULAR

Çalışmanın bulgular bölümü; demografik bilgiler ve seyircilerin futbol ile ilgili bilgi düzeyleri, seyircilerin saldırganlık durumları olmak üzere 3 boyutta incelenmiştir.

Demografik Bilgiler

Araştırmamız 2004-2005 Futbol sezonunda Karşıyakaspor-Sakaryaspor karşılaşmasında maçı seyretmeye gelen tesadüfî yöntemle seçilmiş 263 kişi üzerinde uygulanmıştır. Uygulamaya katılan 263 kişinin de erkek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Yaş Dağılımlarına İlişkin Bulgular:

Araştırmaya katılan 263 kişinin yaş dağılımlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, yaş grubu 20 den küçük olan 44 kişi %16,7, yaşları 21-30 arasındaki 156 kişi % 59,3, yaşları 31-40 arasındaki 39 kişi %14,8, yaşları 41 ve üstü 24 kişi % 9,1 olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Doğum Yeri İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin doğum yeri dağılımlarına ilişkin bulgular incelendiğinde 145 kişi %55,1 ilçede, 118 kişi %44,9 ilde, doğdukları bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin İkamet Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin ikamet yeri dağılımlarına ilişkin bulgular incelendiğinde 180 kişi %68,4 merkezde, 83 kişi %31,6 ilçede ikamet ettikleri bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Öğrenim Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin öğrenim durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde okur-yazar olamayan 13 kişi %4,9, ilkokul mezunu 44 kişi %16,7, ortaokul mezunu 45 kişi %17,1, Lise ve dengi okul 113 kişi %43, üniversite 48 kişi %18,3 olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Medeni Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin medeni durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, evli 110 kişi %41,8, bekar 136 kişi %51,7, dul 8 kişi % 3,0, boşanmış 6 kişi %2,3, çok evli 3 kişi %1,1 olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Meslek Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin mesleki durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrenci 65 kişi %24,7, memur 16 kişi %6,1, işçi 80 kişi % 30,4, serbest meslek 58 kişi %22,1, işsiz 8 kişi %3,0, sanayici 18 kişi %6,8, çiftçi 6 kişi %2,3, diğer 12 kişi %4,6 olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Aylık Gelirlerine İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin aylık gelirlerine ilişkin bulgular incelendiğinde, 50-100 YTL geliri olan 46 kişi %17,5, 101-250 YTL geliri olan 21 kişi %8, 251-400 YTL geliri olan 62 kişi %23,6, 401-600 YTL geliri olan 85 kişi %32,3, 601-800 YTL geliri olan 25 kişi %9,5, 801-üstü YTL geliri olan 24 kişi %9,1, olduğu bulunmuştur.

3.2. Futbol İle İlgilenme Boyutları

Futbol Maçlarını Stadyumda İzleme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin futbol maçlarını stadyumda izleme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, her hafta izlerim diyen 137 kişi %56,1, ayda bir iki kez izlerim diyen 73 kişi %29,9, iki üç ayda bir kez izlerim diyen 19 kişi % 7,8, yılda bir iki kez izlerim diyen 15 kişi %6,1, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Futbol Haricinde Spor Karşılaşmalarını İzleme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan 263 kişilerin futbol haricinde spor karşılaşmalarını izleme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, evet cevabı veren 198 kişi %80,5, hayır cevabı veren 48 kişi %19,5, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Sadece Tuttuğu Takımın Maçlarına Gidip Gitmeme Durumları: Araştırmaya katılan kişilerin sadece tuttuğu takımın maçlarına gidip gitmeme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, evet cevabı veren 141 kişi %59, hayır cevabı veren 98 kişi %41, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Maçlara Stres Atmak İçin Gidip Gitmeme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin maçlara stres atmak için gidip gitmeme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, her zaman cevabı veren 127 kişi %48,3, bazen cevabı veren 79 kişi %30, hiçbir zaman cevabı veren 57 kişi %21,7, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Maçlara Boş Zamanlarını Değerlendirmek İçin Gidip Gitmeme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin

maçlara boş zamanlarını değerlendirmek için gidip gitmeme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, her zaman cevabı veren 106 kişi %40,3, bazen cevabı veren 89 kişi %33,8, hiçbir zaman cevabı veren 68 kişi %25,9, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Maçlara Futbolu Çok Sevdiği İçin Gidip Gitmeme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin maçlara futbolu çok sevdiği için gidip gitmeme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, her zaman cevabı veren 196 kişi %75,4, bazen cevabı veren 46 kişi %17,5, hiçbir zaman cevabı veren 21 kişi %8, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Maçlara Arkadaşlık Kurmak İçin Gidip Gitmeme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin maçlara arkadaşlık kurmak için gidip gitmeme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, her zaman cevabı veren 64 kişi %24,3, bazen cevabı veren 73 kişi %27,8, hiçbir zaman cevabı veren 126 kişi %47,9, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilere Göre Hakem Kimdir Sorusunu Cevaplanma Durumuna İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilere göre hakem kimdir sorusunu cevaplanma durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, kuralları uygulayan cevabını veren 151 kişi %57,4, oyunun kaderini değiştiren kişi cevabını veren 70 kişi %26,6 her ikisi cevabı veren 35 kişi %13,3, diğer cevabı veren 7 kişi %2,7, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Hakem Kararlarına Tepki Verme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin hakem kararlarına tepki verme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, yuhalarım cevabını veren 66 kişi %25,1, bağırırım cevabını veren 59 kişi %22,4, küfredirim cevabı veren 39 kişi %14,8, tepki göstermem cevabı veren 7 kişi % 2,7, sinirlenirim cevabı veren 40 kişi % 15,2, kabullenirim cevabı veren 31 kişi % 11,8, diğer cevabı veren 21 kişi % 8, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Başlarında Adli Bir Olay Geçip Geçmeme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin başlarında adli bir olay geçip geçmeme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, evet cevabı veren 85 kişi %32,3, hayır cevabı veren 178 kişi %67,7, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Varsa Adli Olaylara Karışma Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan adli olaylara karışmış kişilerin durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, günlük yaşantımla cevabını veren 29 kişi %11, sporla cevabını veren 41 kişi %15,6, her ikisiyle cevabı veren 15 kişi %5,7, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Varsa Adli Olaylara Karışması Sonucu Ortaya Çıkan Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin varsa adli olaylara karışması sonucu ortaya çıkan durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, karakola götürüldüm cevabını veren 34 kişi %40, tutuklandım cevabını veren 24 kişi %28,2, gözaltına alındım cevabı veren 27 kişi %31,8, olduğu bulunmuştur.

Spor Basın Yayınına Takip Etme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin spor basın yayınına takip etme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, evet cevabı veren 207 kişi %78,7, hayır cevabı veren 33 kişi %12,5, bazen cevabı veren 23 kişi %8,7 olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Spor Basın Yayınından Etkileme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin spor basın yayınından etkileme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, evet cevabı veren 135 kişi

%51,3, hayır cevabı veren 72 kişi %27,4, bazen cevabı veren 56 kişi %21,3 olduğu bulunmuştur.

Kulüp Başkanları Veya Yöneticilerin Açıklamalarından Etkilenip Etkileneme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin kulüp başkanları veya yöneticilerin açıklamalarından etkilenip etkileneme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, evet cevabı veren 141 kişi %53,6, hayır cevabı veren 70 kişi %26,6, bazen cevabı veren 52 kişi %19,8 olduğu bulunmuştur.

3.3. Saldırganlık Boyutu

Araştırmaya Katılan Kişilerin Karşı Takımın Taraftarı Yanlışlıkla Sizin Tarafınızda Bulduğunda Tepki Verme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin karşı takımın taraftarı yanlışlıkla sizin tarafınızda bulunduğu tepki verme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, döverim cevabını veren 78 kişi %29,7, kendi tarafına geçmesi için uyarırım cevabını veren 89 kişi %33,8, küfredirim cevabı veren 22 kişi %8,4, hiç tepki göstermem cevabı veren 69 kişi %26,2, diğer cevabı veren 5 kişi %1,9, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Takımı Yenildiğinde Sinirlenip Acısını Çevresindekilerden Çıkartma Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin takımı yenildiğinde sinirlenip acısını çevresindekilerden çıkartma durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, evet cevabı veren 111 kişi %42,2, hayır cevabı veren 152 kişi %57,8, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Takımı Yenildiğinde Sinirlenip Acısını Çevresindekilerden Çıkartma Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin takımı yenildiğinde sinirlenip acısını çevresindekilerden çıkartma durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, ailemden cevabını veren 19 kişi %17,1, arkadaşlarımdan cevabını veren 34 kişi %30,6, önümüze gelen herkesten cevabı veren 16 kişi %14,4, rakip takımın oyuncularından cevabı veren 11 kişi %9,9, rakip takımın seyircilerinden cevabı veren 23 kişi %20,7, stattaiki koltuklardan cevabı veren 2 kişi %1,8, diğer cevabı veren 6 kişi %5,4, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Karşı Takım Taraftarları Oyuncularınıza Küfrettiğinde Onlarla Kavga Etme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin karşı takım taraftarları oyuncularınıza küfrettiğinde onlarla kavga etme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, her zaman cevabı veren 59 kişi %22,4, bazen cevabı veren 72 kişi %27,4, hiçbir zaman cevabı veren 132 kişi %50,2, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Karşı Takım Oyuncularını Düşman Olarak Görme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin karşı takım oyuncularını düşman olarak görme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, her zaman cevabı veren 31 kişi %11,8, bazen cevabı veren 69 kişi %26,2, hiçbir zaman cevabı veren 163 kişi %62,0, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Tuttuğu Takım Maçı Mağlup Bitirmesini Normal Karşılama Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin tuttuğu takım maçı mağlup bitirmesini normal karşılama durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, her zaman cevabı veren 67 kişi %25,5, bazen cevabı veren 144 kişi %54,8, hiçbir zaman cevabı veren 52 kişi %19,8, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Maç Esnasında Veya Sonrasında Kavga Olaylarına Katılma Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin maç

esnasında veya sonrasında kavga olaylarına katılma durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, her zaman cevabı veren 28 kişi %10,6, bazen cevabı veren 38 kişi %14,4, hiçbir zaman cevabı veren 197 kişi %74,9, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Tezahürlere Katılınca Rahatlama Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin tezahürlere katılınca rahatlama durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, evet cevabı veren 116 kişi %44,1, hayır cevabı veren 60 kişi %22,8, bazen cevabı veren 87 kişi %33,1, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Tezahürlere Karşı Olma Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin tezahürlere karşı olma durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, evet cevabı veren 147 kişi %55,9, hayır cevabı veren 82 kişi %31,2, bazen cevabı veren 34 kişi %12,9, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Maçlarda Olumlu Veya Olumsuz Bir Durumda Küfür Ederek Rahatlama Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin maçlarda olumlu veya olumsuz bir durumda küfür ederek rahatlama durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, evet cevabı veren 76 kişi %28,9, hayır cevabı veren 139 kişi %52,9, bazen cevabı veren 48 kişi %18,3, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Maçlarda Sporculara Veya Hakemlere Yapılan Küfürleri Değerlendirme Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin maçlarda sporculara veya hakemlere yapılan küfürleri değerlendirme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, haklı buluyorum cevabı veren 83 kişi %31,6, yanlış buluyorum cevabı veren 140 kişi %53,2, küfür yüzünden maçlara gelmek istemiyorum cevabı veren 40 kişi %15,2, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Karşı Takımın Taraftarını Nasıl Gördüklerine İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin karşı takımın taraftarını nasıl gördüklerine ilişkin bulguları incelendiğinde bizimle aynı duyguları taşıyan topluluk cevabını veren 126 kişi %47,9, aynı ortamda bulunmak istediğim kişiler cevabını veren 29 kişi %11,0, düşman cevabı veren 37 kişi %14,1, rakip cevabı veren 69 kişi %26,2, diğer cevabı veren 2 kişi %0,8, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Yanlışlıkla Karşı Takımın Taraftarı Arasında Olsa Nasıl Davranacakları İle İlgili Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin yanlışlıkla karşı takımın taraftarı arasında olsa nasıl davranacakları ile ilgili durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde hiç sesimi çıkarmadan otururum cevabını veren 124 kişi %47,1, takımım için her şeyi göze alırım cevabını veren 42 kişi %16, kendi tarafıma geçmeye çalışırım cevabı veren 74 kişi %28,1, diğer cevabı veren 23 kişi %8,7, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Maçtaki Olaylar Sırasında Polisin Davranışlarını Nasıl Gördüklerine İlişkin Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin maçtaki olaylar sırasında polisin davranışlarını nasıl gördüklerine ilişkin bulgular incelendiğinde haklı cevabını veren 55 kişi %20,9, haksız cevabını veren 74 kişi %28,1, daha hoşgörülü olabilirler cevabı veren 87 kişi %33,1, yetersiz cevabı veren 29 kişi %11, diğer cevabı veren 18 kişi %6,8, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Maçlarda Taraftarların Tartışma Ve Olay Çıkarmalarını Doğru Bulma Durumlarına İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin maçlarda taraftarların tartışma ve olay çıkarmalarını doğru bulma durumlarına

ilişkin bulgular incelendiğinde, evet cevabı veren 74 kişi %28,1, hayır cevabı veren 189 kişi %71,9, olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya Katılan Kişilerin Maç Sırasında En Çok Tahrik Eden Durumlara İlişkin Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin maç sırasında en çok tahrik eden durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde hakemin davranışları cevabını veren 116 kişi %44,1, futbolcuların davranışları cevabını veren 85 kişi %32,3, seyircilerin davranışları cevabı veren 44 kişi %16,7, diğer cevabı veren 18 kişi %6,8, olduğu bulunmuştur.

SONUÇ

Yapmış olduğumuz çalışmada yaş grupları ile saldırganlık eğilimleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Yaş grupları arttıkça seyircilerin saldırganlık eğilimlerinin azalırken, gençlerin çoğunun karşılaşma izlemeye rahatlamak, deşarj olmak için geldikleri söylenebilir.

Yapılan bu çalışmada, yaş gruplarını incelendiğinde seyircilerin büyük çoğunluğunun (Tablo 1 e göre % 76). 15-30 yaş grupları arasında yoğunlaştığı ve Taşgın (2000)'in yaptığı çalışmaya da paralel olduğu (% 60'ı; 15-29) olduğu görülmüştür. Arslan ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada, seyircilerin çoğunluğunun, 15-30 yaşları arasında erkek seyircilerden oluştuğu (ARSLAN,1997), Doğan'ın yaptığı araştırma sonuçlarında, seyircilerin % 47.94'ünün 16-20 yaş grubunda olduğu (DOĞAN, B., MORALİ, S., 1999), Acet'in yaptığı çalışmada seyircilerin % 64.4'ünün 15-25 yaş grubunda olduğu (ACET, M., 1997), Karagözlü ve Ay'ın yaptıkları çalışmada da seyircilerin % 58'inin 15-25 yaş grubunda olduğu görülmüştür (KARAGÖZÖĞLU,1999). Alıntılıdığımız araştırma sonuçlarında da anlaşılacağı üzere, futbol seyircilerinin daha çok genç insanların ve erkek seyircilerin oluşturduğu söylenebilir.

Yapmış olduğumuz çalışmada gelir durumları ile saldırganlık eğilimleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Fiili olarak olaylara katılanlar gelir düzeyi düştükçe artış göstermiştir. ACET' in yapmış olduğu çalışma da bizim çalışmamızı desteklerken araştırma grubunun 2001 itibarıyla % 71.6'sının düşük gelir (325 milyon ve aşağısı) düzeyinde, % 20.5'inin ise çok daha düşük gelir düzeyinde (100 milyon ve aşağısı) oldukları görülmektedir. Ekonomik düzeyin her şeyde etkili olduğu bilinmektedir. Çalışmamızda da, ekonomik düzey düştükçe olaylara katılma oranı paralel bir şekilde artma göstermiştir. Ekonomik düzey arttıkça sözlü protestolar, düşüklüğünde ise olaylara fiili olarak katılımlar artmıştır. Gelir düzeyi düştükçe "Karşılaşmalarda küfredirim." diyenlerin sayısında da artış olduğu gözlenmiştir, "Şiddetin nedenleri" sorusuna ise gelir düzeyleri düşük olanların daha çok "ekonomik yetersizlik" dedikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla, ekonomik düzeyin insanların kişilikleri ve davranış türleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Gelir düzeyi ile amigo davranışları, mağlubiyet sonrası tepki, hakemlere karşı tavır, mağlubiyet sonrası stres atma, karşılaşmaya geliş nedeni, küfür etme, olaylara katılma, tezahürlere katılma arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur ($P<0.05$). Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yapılan çalışmalarda da, taşkınlığa neden olan seyircilerin eğitim seviyesi düşük ve ekonomik olarak daha alt gruplarda yer aldıkları göz önüne alındığında, yaptığımız çalışmanın sonuçları bu çalışmalarla da benzerlik göstermiştir.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre, seyirci taşkınlıklarının nedenini; seyircilerin eğitim seviyeleri ve en önemlisi de ekonomik sorunlarıyla ilişkili olduğu şeklinde gösterebiliriz. Yapılan çalışmalarla elde ettiğimiz sonuçlar arasında paralellik vardır.

Yapmış olduğumuz çalışmada meslek durumları ile saldırganlık eğilimleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Karagözoğlu ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada da öğrenciler, memurlar ve serbest meslek grubundaki seyirciler, karşılaşmaya geliş nedenlerini "deşarj olup rahatlamak" olarak dile getirirken, kendilerini en çok hakemin yanlış tutum ve davranışlarının tahrik ettiğini belirtmişlerdir. ACET' in yapmış olduğu çalışmada ise hata yaptığı bir pozisyonda, öğrenciler ve serbest meslek grubundaki kişiler "küfredebileceklerini", tepkilerini bu şekilde dile getireceklerini ifade ederlerken, "memurların" ve "tüccarların" hakemin yapacağı hatalar için, "Saygıyla karşılırsız, o da insandır, hata yapabilir." dediklerini tespit etmiştir. Doğan ve arkadaşları, yaptıkları çalışmada Meslek grubu iyiye doğru gittikçe "kazanmak için her yolun mubah olmadığı" etkeninin, "küfrün" deşarj yolu ve hak olduğunu savunanların meslek durumları ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu söylemiştir. Meslek durumu yükseldikçe saldırganlık eğilimlerinin azaldığı söylenebilir.

Yapmış olduğumuz çalışmada öğrenim durumları ile saldırganlık eğilimleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Doğan ve arkadaşlarının (1996) çalışmaları, çalışmamızı destekler niteliktedir. Acet' in yapmış olduğu çalışmada da şiddete karşı alınabilecek önlemler arasında, örneğin % 60'ının onayladığı "Seyircilerin eğitim düzeyinin yükseltilmesiyle mümkündür." seçeneği; en çok öğrencilerin, memur ve serbest meslek grubu seyircilerin katılımıyla, tıpkı şiddetin nedenlerine benzer bir yoğunluk göstermiştir. Ayrıca çalışmaya katılanların büyük bir çoğunluğu; şiddet olaylarının en önemli nedeninin seyircilerin yetersiz eğitiminden kaynaklandığını, seyircilerin eğitim düzeylerinin yükseltilmesinin, olayların önlenmesinde etkin bir rol oynayabileceğini ifade etmişlerdir. Araştırmanın sonucunda öğrenim düzeyi arttıkça saldırganlık eğilimlerinin azaldığı söylenebilir.

Yapmış olduğumuz çalışmada ikamet yerleri ile saldırganlık eğilimleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Arıkan'ın (2000) çalışmasında da görülen, seyircilerin metropol ve il merkezlerinde ikamet ettikleri sonucu, çalışmamızla paralellik arz etmektedir. Seyircileri ikamet yerleri ile karşı takım oyuncularını düşman olarak görmeleri arasındaki ilişkiye bakıldığında merkezde ikamet edenlerin ilçede ikamet edenlere oranla rakip takım oyuncularını düşmanca gördüğünü söyleyebiliriz. Bunun sebebi için ilde ikamet edenlerin daha çok deşarj olmak ve rahatlamak için karşılaşmalara geldiği, bunun da günlük yaşantı içerisinde yoğun stres altında olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Yapmış olduğumuz çalışmada yöneticilerin açıklamaları ile saldırganlık eğilimleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). ACET' in yapmış olduğu çalışmada şiddet olaylarının engellenmesinde % 95lik bir oranla, yöneticilerin yardımcı ve etkili olabilecekleri ifade edilmiştir. Bir kulübün başkanı ile yönetim kurulunun gerçekten şiddet olaylarının önlenmesini istemeleri, bu problemin büyük oranda çözülebileceği, aksi takdirde, şiddet olaylarının artışı da bunların önemli ölçüde etkili olabileceği söylenebilir. Yöneticiler ve kulüp başkanlarının seyircinin saldırganlık eğilimlerini dikkate alarak açıklama yapmaları gerektiği söylenebilir.

Yapmış olduğumuz çalışmada spor basını ile saldırganlık eğilimleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Yüksel arkadaşlarına göre

de, seyirciler, şiddetin çıkmasında spor yazarlarının etkili olduğunu % 20 oranında ifade etmişlerdir. Yüksel ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise seyircilerin % 89'unun bu soruya "evet" dedikleri, % 89'unun da şiddet olaylarının engellenmesinde de spor yazarlarının etkili bir faktör olduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, spor yazarlarının konuları itibarıyla çok dikkatli davranmaları gerektiği, insanları hem olumlu hem de olumsuz yönde etkiledikleri, bu nedenle yazılarını kullandıkları üslûba dikkat ederek yazmaları, olaylara daha iyi niyetli yaklaşmaları gerektiği bilincine varmaları gerektiği söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, seyircilerin sosyokültürel bilgilerinin dağılımında cinsiyet, yaş, medenî durum, eğitim düzeyi, meslek grupları, ikâmet edilen yer, aile yapısı ve gelir düzeyleri, kişilikleri ile ilgili farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- ACET, Mehmet, (1997), *Futbol Seyircisinin Sosyokültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi Voleybol ve Basketbol Seyircileri ile Karşılaştırılması*, Basılmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- ARSLAN, C., BİNGÖLBALI, A, (1997), *Futbol Seyircisini Fanatik Olmaya Yönelten Motivasyonel ve Psikolojik Etkenler*, Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Hacettepe Üniversitesi, Yıl 6, s. 3-10, Ankara.
- DOĞAN, B., MORALİS, (1999), *"Futbolda Seyirci Taşkınlıkları ve Burun Altında Yatan Psikososyal Nedenler"*, Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Hacettepe Üniversitesi Yıl: 6. s.12-15.
- KARAGÖZLÜOĞLU, C., AY, S M, (1999), *Futbol Seyircisinde Saldırganlık Eğilimleri: İstanbul Örneği*, Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Ankara.
- KILCIGİL, Ertan.,(1998), *Sosyal Çevre- Spor İlişkileri Teori ve Elit Sporculara İlişkin Bir Uygulama*, Bağırhan Yayınevi, Ankara.
- ÖZTÜRK, Füsün, (1998), *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*, Bağırhan Yayınevi, Ankara.
- SAVAŞ, İsa, (1997), *Spor Genel Kültürü*, İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- TAŞGIN, Ö, (2000), *Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyoekonomik Profili*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enst.
- YÜKSEL, H., DOĞAN, B., MORALİ, S., ACAR, M, F, (1998), *Futbolda Şiddetin Toplum Bilimsel Boyutları*, Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Hacettepe Üniversitesi, Yıl 5, Sayı 1, s.42-48.

İLKÖĞRETİM VE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYO-EKONOMİK PROFİLİ: NİĞDE İLİ ÖRNEĞİ

Yrd.Doç.Dr. İshak TORUN
Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü

Yrd.Doç.Dr.Muhittin KAPLAN
Niğde Üniversitesi İİBF
İktisat Bölümü

Yrd.Doç.Dr. Ahmet ERGÜLEN
Niğde Üniversitesi İİBF
İşletme Bölümü

Dr. Erkan DİNÇ
Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim öğrencilerinin sosyo-ekonomik profillerini incelemektir. Anket çalışmasına dayanan bir alan araştırması olan çalışmanın örneklemini Niğde ilinde bulunan ve belirtilen kademelerde eğitim veren çeşitli okullardan seçilen öğrencilerden oluşmaktadır. Veriler SPSS programı aracılığıyla analiz edilip betimsel olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin genel olarak orta ve düşük eğitim ve gelir düzeyine sahip olup, çoğunlukla kırsal kökenden gelen ve orta düzey mesleklerde çalışan ailelerden geldiklerini göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik ve sosyal durumlarının genellikle normal olduğu; diğer bir söyleyişle kendi kendileriyle ve aileleri ile içinde yaşadıkları sosyal çevreyle uyumlu olduklarını ifade ettikleri gözlenmiştir. Bulgular, öğrencilerin hayattan beklentileri ve mesleki eğilimleri ile sosyo-ekonomik durumları arasında doğrusal bir bağlantı olduğunu da göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyo-ekonomik profil çalışması, öğrencilerin sosyo-ekonomik profilleri, Niğde ili örneği.

ABSTRACT

This study aims to investigate the socio-economic profiles of upper primary and secondary school pupils. It is based on a survey carried out with pupils in various primary and secondary schools in the province of Niğde. The SPSS programme was used to analyse the data obtained. The results were tabulated and presented within the text in a descriptive way. The findings of the study suggest that most pupils are coming from a family type that has lower or middle class educational and economic background. Most of their parents were emigrated to the town from rural areas, and occupied with working and middle class level jobs. The data reveals that many of the participants are in average or good psychological state and happy with themselves and their families' social background and status. In other words, they are pleased with who they are, where they live and the domestic and social atmosphere they share with others. The findings also show that there is a direct relationship between pupils' socio-economis background and their expectations from the life and the type of profession they want to do in the future.

Key words: Socio-economic profile study, students' socio-economic profiles, the case of the province of Niğde.